ВЫБАР

ГАЗЕТА ДЭМАКРАТЫЧНЫХ ПЛЫНЯЎ ПРЫДЗВІНСКА-ПРЫДНЯПРОЎСКАГА КРАЮ

№ 15(21) 12 жніўня 1992 г. Цана 1 рубель

ЗАЯВЛЕНИЕ

совета Объединенной демократической партии Беларуси о необходимости создания в Республике свободной банковской и инвестиционной зоны

Экономика Беларуси продолжает оставаться в состоянии глубокого кризиса. Бессистемные и малоэффективные решения, принимаемые правительством и Верховным Советом, не дают желаемых результатов.

Органами государственной власти не решаются главные проблемы, без разрешения которых немыслимо развитие экономики, раскрепощение инициативы и повышение благосостояния людей:

—сохраняется тотальная монополия государственной собственности, жизненно необходимая приватизация фактически не осуществляется, что приводит к незаконному растаскиванию госсобственности;

—не проводится земельная реформа, саботируется выделение земельных участков желающим работать на собственной земле;

—развитие предпринимательства поддерживается только на словах, на деле же тормозится конфискационной налоговой политикой. Ситуация усугубляется тем, что в ближайшее время нас ждут новые трудности. В результате неизбежного освобождения цен на сырьё и энергоносители Беларусь, имеющая развитую перерабатывающую промышленность и незначительные запасы сырья, окажется в исключительно сложном положении.

Предстоит значительное снижение объёмов производства, рост безработицы и дальнейшее падение уровня жизни людей. Если не будут предприняты меры по увеличению инвестиций в нашу экономику как белорусского, так и иностранного капитала, не останется реальных шансов преодолеть кризис.

Мы считаем, что в такой критической ситуации необходимы незамедлительные меры по приватизации государственной собственности, либерализация налогового законодательства и всех сторон хозяйственной деятельности, конституирование священности и неприкосновенности института частной собственности. Решительные шаги в этом направлении продемонстрируют приверженность Беларуси политике реформ, позволят увеличить инвестиции в экономику Республики, в том числе привлечь иностранный капитал, современные технологии и управленческий опыт.

Это единственное решение, позволяющее с наименьшими потерями и с высокими темпами провести структурную перестройку экономики, создать новые рабочие места и ослабить зависимость от монопольных поставщиков сырья.

Выгодное географическое расположение, относительно развитая инфраструктура, общественная стабильность, отсутствие межнациональной и религиозной нетерпимости являются благоприятными условиями для инвестиций в промышленность и сельское хозяйство Беларуси. Однако необходимы дополнительные меры в этом направлении.

Мы предлагаем создать на территории Республики свободную банковскую и инвестиционную зону, предприняв с этой целью следующие шаги:

—установить льготные ставки налогообложения банков, инвестиционных компаний, а также компаний, формирующих информационную инфраструктуру бизнеса;

—обеспечить благоприятные организационные условия для создания новых коммерческих банков;

—гарантировать право на беспрепятственный вывоз прибыли;

—установить дополнительные налоговые льготы на инвестиции в экономику Республики.

Опыт европейских стран показывает, что для экономического процветания необязательно иметь большую территорию или гигантскую минерально-сырьевую базу. Обязательным является создание условий для реализации творческой и предпринимательской инициативы людей.

Мы убеждены, что в Республике Беларусь есть все необходимое для создания крупного международного финансово-кредитного центра в результате реализации проекта свободной банковской и инвестиционной зоны.

1992 год для Беларуси—год выбора экономической и геополитической стратегии, и от этого выбора зависит наше будущее. Мы предлагаем выбрать путь к свободе человека, путь к свободной экономике.

Председатель ОДПБ
А. ДОБРОВОЛЬСКИЙ.

Сустрэча з суайчыннікамі

Бел-чырвона-белымі сцягамі прывітаў Віцебск шматлікую групу нашых суайчыннікаў—цяпер жыхароў ЗША й Канады, якія сустрэліся ў тэатры з грамадскасцю горада. Цёплае спатканне віцьблян і нашых беларусаў-эмігрантаў завяршылася адспяваннем апошнімі колькі беларускіх песняў.

Н. ПРЫСУТНЫ.

Хотим перемен

5—6 августа 1992 года социологическая группа Витебского городского клуба избирателей «За демократические выборы» провела опрос среди жителей города по вопросу: **как вы относитесь к предложению оппозиции досрочно распустить парламент и провести новые выборы!**

«За» высказалось 38% опрошенных, 24%—за сохранение существующего Верховного Совета и не определили свою позицию—38%.

С. РУБИН,
социолог.

Кааліцыя трох і шлях да выратавання беларускага народа

Ці існуеш яшчэ ты, беларускі народ? Ці захаваў ты сваю адметнасць, свой непаўторны фальклор, паданні, традыцыі?.. А можа згубіў ты ўжо ўсё гэта, як згубіў сваю мову, што ёсць кроў народа? І калі гэта так, дык не варта, магчыма, і адраджаць беларускую нацыю, хай ужо цалкам зліваецца з рускай, ці дакладней «савецкай» нацыяй, бо і рускім такі «прадукт» камуністычнай апрацоўкі цяжка назваць.

Нездарма ўзнікаюць гэтыя пытанні. 75 год улады бальшавікоў прывялі да жудасных вынікаў. Былі знішчаны — фізічна, ці духоўна—цэлыя народы і, відаць, да найбольш пацярпелых трэба аднесці беларускі.

Да бальшавіцкага перавароту 1917 г. больш за 100 год Беларусь, як і многія іншыя акупаваныя народы, была ў складзе Расейскай імперыі. Згубіўшы нават сваю гістарычную назву,—Беларусь стала «Северо-Западным краем»,—яна, тым не менш, захавала свой самабытны народ, сваю мову і іншыя прыкметы нацыі. І калі прыйшлі бальшавікі, Беларусь прадстала перад імі вялікім 12-цімільённым народам, які называўся беларускім і засяляў галоўным чынам вёскі і дробныя гарады на вялікім абшары тэрыторыі ад Беласточчыны да Смаленшчыны, ад Віленшчыны да Чарнігаўшчыны.

Дзеля сцвярджэння фантастычнай ідэі ўсеагульнай роўнасці, усталявання раю на зямлі для пралетарыяў—бальшавікі пайшлі на гвалт і забойства мільёнаў людзей.

У першую чаргу былі знішчаны рэлігія і святары. Гэта зразумела, бо хрысціянскія ідэі адмаўлення гвалту, усеагульнай любові ды міласэрнасці былі варожымі камуністычнай, д'ябальскай навале. У 20-я—30-я гады XX стагоддзя былі забіты і сасланы ў Сібір тысячы мірных святароў і манахаў. Вандалізм у дачыненні да помнікаў архітэктуры і дойлідства набыў характар дзяржаўнай палітыкі і працягваўся ажно да нашых дзён. У процівагу гэтаму перад вайной у Заходняй Беларусі была створана партыя—хрысціянска-дэмакратычная злучнасць (ХДЗ)—мэтай якой было захаванне хрысціянскіх традыцый і стварэнне умоў для развіцця беларускіх нацыянальных храмаў, падрыхтоўкі святароў і іншай дабрачыннай дзейнасці. Пасля працяглага перапынку дзейнасць ХДЗ была летась адноўлена і зараз яна пачынае свае першыя, але святыя крокі па адраджэнню беларускай хрысціянскай дэмакратыі.

Пасля першага здзеку над беларускім народам (20-я гады XX ст.) бальшавікі здзейснілі другі акт генацыду: яны знішчылі мозг нацыі—інтэлігенцыю. Гэта акцыя, якая пачалася ў 1929 г. і закончылася ўжо ў нашыя дні (прыгадаю лёс не так даўно памершага таленавітага паэта, крытыка і празаіка Міхася Стральцова, які падарваў свае здароўе ў Мазырскім ЛПП).

Колькі б добрага яны маглі зрабіць для нас, для ўсяго чалавецтва, нашыя далёкія папярэднікі 20-х гадоў, нашыя шаноўныя нацдэмы! У росквіце сіл, паспеўшы толькі закласці падмурак (але які магутны!) беларускага нацыянальнага адраджэння, маладой беларускай літаратуры, культуры і навукі, яны склалі свае галовы нават не ўсвядоміўшы канібальнай сутнасці бальшавізму,—

(Заканчэнне на 7-й стар.)

Пётр КРАЎЧАНКА:

«Традыцыйная беларуская талерантнасць стала класічнай у Еўропе»

Паважаная рэдакцыя! Нядаўна ў Віцебску пабываў міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь. З чым гэта было звязана? Вельмі цікава!

Б. Зелянкоў.

Шаноўны спадар ЗЕЛЯНКОЎ!

Міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Пётр Краўчанка быў удзельнікам Шагалаўскіх дзён у Віцебску. Рэдакцыя змяшчае яго прамову на адкрыцці помніка Марку Шагалу 5 ліпеня 1992 года.

Шаноўная грамада! Дарагія сябры! Паважаныя замежныя госці! Наша родная зямля дала свету не толькі нашых святароў, нашы духоўныя крыніцы, якімі з'яўляюцца Купала, Колас і Багдановіч, але наша Бацькаўшчына дала свету славутыя і знакамітыя імёны, славутых і знакамітых людзей. Мы сёння гаворым з гонарам, што сваімі каранямі з Беларуссю звязаны і вялікі рускі пісьменнік Фёдар Дастаеўскі, і выдатны рускі і амерыканскі кампазітар Ігар Стравінскі, і выдатны польскі і славянскі паэт Адам Міцкевіч.

Але сёння мы з велізарным гонарам гаворым і пра сына Віцебшчыны, гаворым пра Марка Шагала. Практычна сёння зорка Марка Захаравіча паяўляецца на беларускім небасхіле, я ўпэўнены, яна будзе зіхацець многія дзесяцігоддзі і стагоддзі.

Дзякуючы сваёй працы, мне даводзілася ў многіх, у дзесятках краін свету сустракацца з творамі Шагала: і ў далёкай Японіі, у прыватных галерэях, дзе творы гэтага мастака карыстаюцца велізарнай павагай і, зразумела, у Парыжы, у Францыі, на поўдні Францыі ў Грасе, у Іерусаліме.

Літаральна нядаўна ў складзе беларускай дэлегацыі я быў у Ізраільскім кнесеце, і магу адзначыць, якой велізарнай павагай карыстаюцца трыпціх, габелены Марка Шагала, якія з'яўляюцца практычна сёння гонарам такой дзяржавы, як Ізраіль.

У верасні 1990 года я ўпершыню ўбачыў вітражы Шагала ў славутым будынку Арганізацыі Аб'яднаных Нацый на Іст-Рывер. І можна сёння называць яшчэ дзесяткі краін, дзесяткі галерэй, дзе творы Шагала праслаўляюць гісторыю, культуру, псіхалогію яўрэйскага народа, французскага народа, і, я думаю, праслаўляюць нашу родную Беларусь.

Няпросты лёс Шагала. У яго жыцці было ўсё. І пасля смерці было многае. Але гэты час дазваляе нам зрабіць тое многае, дзякуючы намаганням грамадскасці, гарадскіх улад, сваякоў Марка Захаравіча і ўсіх людзей добрай волі.

Я б хацеў падкрэсліць і расказаць дзве невялікія гісторыі, якія адбыліся літаральна некалькі месяцаў таму назад. У красавіку 1991 года лёс закінуў мяне ў Швейцарыю, у невялічкі горад Марціны, дзе праходзіла сусветная выстаўка Марка Шагала. Я хацеў бы расказаць віцяблянам пра чалавека, які вельмі многае зрабіў для Шагала. Гэта пан Джанада, у яго трагічна адышоў ад жыцця брат. У яго гонар ён пабудаваў галерэю ў гэтым швейцарскім горадзе. І вось год таму назад пан Джанада наладзіў сусветную выставу Шагала, на якой былі прадстаўлены 235 работ з музеяў і прыватных калекцый былога Савецкага Саюза. І вось тыя карціны, рэпрадукцыі, з якімі вы знаёмыя, упершыню паказваліся ў далёкай Швейцарыі, паказваліся еўрапейскай грамадскасці. І што цікава, парыжскае тэлебачанне, якое ніколі не вядзе перадач з іншых гарадоў, іншых краін, тры разы прыязджала ў невялічкі горад Марціны, каб з месца падзей весці перадачу пра Шагала. Гэта была сенсацыя. І ад імя беларускай грамадскасці, дзякуючы вашым уладам я ў красавіку 1991 года перадаў матэрыялы першых Шагалаўскіх дзён у Віцебску пану Джанаду, і ён з вялікай удзячнасцю ўспрыняў іх, і адразу ўсе гэтыя матэрыялы былі выстаўлены ў экспазіцыі сусветнай выстаўкі Шагала.

І другі момант. Літаральна ў сакавіку гэтага года лёс закінуў мяне ў Фінляндыю. Я даведаўся, што недалёка ад Хельсінкі, у ста кіламетрах, знаходзіцца былы знаёмы і сябра Марка Шагала. Гэта фінскі мастак Ахола Вала, Алесь Ахола Вала, юнацтва якога прайшло тут, у Віцебску. У часопісе «Сіксі» гэты мастак пакінуў карту Віцебска, дзе нанесены 22 кропкі, звязаныя з Шагалам, з Пэнам, з Азгурам і іншымі славутымі вашымі землякамі. І ў бліжэйшы час ксеракопію гэтай карты я перадам вашым музейным работнікам. Магчыма, яшчэ будуць знойдзены мемарыяльныя кропкі, якія дазволяць паглыблена вывучаць жыццё і творчасць Марка Захаравіча.

У канцы я хацеў бы звярнуць увагу нашых гасцей з Расіі, Нямеччыны, з іншых краін на адну спецыфічную рысу беларускага і яўрэйскага народаў. Мы заўсёды на гэтай зямлі, дарэчы, як і палякі, літоўцы, татары, караімы, жылі як браты. За восем стагоддзяў нашай агульнай гісторыі ні разу не было ніводнага прыкрага прыкладу адносна яўрэяў. Традыцыйная беларуская талерантнасць стала класічнай у Еўропе. Я думаю, што сёння мы павінны захаваць яе. Мы бачым, што адбываецца ў свеце. Мы бачым, што адбываецца ў замежных і сумежных дзяржавах. Я думаю, што наша памяркоўнасць, наша талерантнасць, наша павага да саміх сябе, наша павага да нашых братоў, братоў розных крыві, з'яўляецца гарантам таго, што Беларуская дзяржава, маладая Беларуская дзяржава, уздымаецца і зойме пачэснае месца ў свеце.

Са святам вас, дарагія віцябляне!

На здымку: Пётр Краўчанка выступае на адкрыцці помніка Марку Шагалу ў Віцебску 5 ліпеня 1992 года.

А что, если так?

НЕ ТОТ ПУТЬ ИЗБРАЛИ, ГОСПОДА-ТОВАРИЩИ...

Уважаемая редакция!

Предлагаю материал, который был готов еще до принятия Закона РБ о приватизации жилья, но по разным причинам не увидел свет.

К сожалению, в принятом Законе много недоговорок и невнятностей, так что простому смертному трудно и разобраться, что к чему. К тому же почти вся конкретика о размерах приватизационной квоты вновь отдана в руки исполнительной власти—Совету Министров. Так что наши граждане только могут догадываться о размерах приватизационной квоты.

Еще. Правительство нашей Суверенной Беларуси, как и предыдущие Союзные, действует в старом ключе: вначале оно хочет еще раз потрясти карманы своих граждан, бросив им приманку приватизации жилья. При этом оно ссылается на недостаток средств в сегодняшней казне.

Но реализация жилищной квоты растянется на годы, если не на десятилетия, а это не грозит банкротством казне. Но, выкачав из своих граждан путем постоянных недоплат огромные средства, наше государство не желает вернуть долги своим обнищавшим гражданам. Не тот путь избрали, господа-товарищи, не о благоденствии народа печетесь, а о сиюминутной выгоде.

С таким подходом правительству, забывшему о благе народа, долго не удержаться, как и Верховному Совету.

А ведь существуют и более простые и ясные пути приватизации жилья. Один из них и предлагает автор.

Несмотря на то, что Закон о приватизации жилья принят, он настолько туманен и далек от реальной жизни, что я призываю граждан требовать его пересмотра. В конце концов мы должны иметь хотя бы кров над головой.

В. ЛЕОНЕНЯ.

г. Полоцк.

ФОРМУЛА ПРИВАТИЗАЦИИ ЖИЛЬЯ

Изучение вопроса приватизации жилья, дебаты в парламенте показывают, что решить эту проблему хотя и сложно, но возможно. При этом с допустимой долей ошибки. Для этого придется принять:

1. Стоимость средней двухкомнатной квартиры в ценах 1984 г. составляла в среднем 10000 руб. (десять тысяч рублей).

2. Работник средней квалификации при недоплате ему государством 33 руб. в месяц окупил свою квартиру, полученную от государства, за 25 лет. К тому времени он имеет возраст 45 лет и практически взрослых детей.

3. Сметная стоимость строительства в 1991 г. возросла в 2 раза, а в 1992 г. к 1991 г.—в 10 раз (как минимум)—а всего к уровню 1984 года—в 20 раз.

4. В условиях рынка работник средней квалификации имеет возможность заработать средства в размере 10000 рублей в ценах 1984 г., откладывая от своей зарплаты за 25 лет, что составит при новом уровне цен и зарплаты порядка 200.000 рублей.

Все расчеты сводим в таблицу.

Стаж работы, лет	Коэффициент отработки жилищной квоты	Погашена жилищная квота (в ценах 1984 года)	Размер доплаты за квартиру или размер квоты очередника	То же в ценах 1992 г. при к=20	Срок погашения доплаты за квартиру	Размер выплат год/месяц
25	1,0	10000	—	—	—	—
20	0,8	8000	2000	40000	10 лет	4000 333
15	0,6	6000	4000	80000	20 лет	4000 333
10	0,4	4000	6000	120000	30 лет	4000 333
5	0,2	2000	8000	160000	40 лет	4000 333
1	0,04	400	9600	192000	50 лет	4000 333

Таким образом, бесплатно получают в собственность квартиры граждане, имеющие трудовой стаж 25 лет и более. Остальные должны выкупать квартиры в рассрочку. Размер доплаты зависит от трудового стажа на 1.01.1992 г. Этот размер доплаты составит в ценах 1984 г. от 2000 до 9600 руб., а в ценах 1992 г.—от 40000 до 192000 рублей. В зависимости от стажа работы на 1.01.1992 г. устанавливается и срок погашения кредита жилищной квоты, от 10 до 50 лет. Размер ежегодного и ежемесячного взноса—годовой и месячный—одинаков для всех групп стажа: 4000 руб. или 333 рубля в месяц. Такой размер взноса вполне посилен для населения, находящегося в трудоспособном возрасте.

Следуя такому подходу бесплатно получат жилье все пенсионеры, люди, отработавшие (отслужившие в армии, в органах МВД) 25 лет и окупившие свое жилье на протяжении своей трудовой деятельности.

Люди, которые становятся в очередь на жилье, получают жилищную квоту в размере 200 тыс. руб. Для предотвращения махинаций и спекуляций с квотами надо запретить использовать ее на другие цели, кроме приобретения жилья.

При этом размер жилищной квоты устанавливается в обратном порядке (смотри таблицу): при стаже в 25 лет она равна 200 тыс, рублей, при стаже в 20 лет она равна 160 тыс. руб., при стаже в 15 лет она равна 120 тыс. руб., при стаже 10 лет она равна 80 тыс. руб., при стаже 5 лет она равна 40 тыс. руб. Промежуточные размеры определяются интерполяцией.

Такой подход понятен, имеет в своей основе зависимость от стажа работы. При изменении цен 1992 г. на жилье квота и доплата индексируются.

Нам пішуць з замежжа

Беларусы ў Канадзе

У мінулым нумары чытачы маглі азнаёміцца з артыкулам пра беларусаў Аўстраліі. Сёння мы прапануем вашай увазе матэрыял Кастуся Акулы, нашага земляка, вядомага беларускага пісьменніка і грамадскага дзеяча, пра нашую эміграцыю ў Канадзе.

К. АКУЛА, што нарадзіўся ў 1925 г. пад польскай акупацыяй каля Крулеўшчыны ў Верацеях, беларуска-канадыйскі пісьменьнік, адзін зь першых заснавальнікаў беларускага нацыянальнага, культурнага і рэлігійнага жыцьця ў Канадзе ў 1947 годзе.

10-га чэрвеня 1947 году, пасьля пяцідзённага падарожжа з англійскага порту Саутгамптон, мараплаў «Аквітанія» прычаліў да прыстані ў канадыйскім порце Галіфакс. Адна тысяча семсот пасажыраў «Аквітаніі» прыглядаліся скваліва «новаму сьвету». Гэта была другая група з тых чатырох тысячаў жаўнераў польскіх збройных сілаў, што ваявалі пад брытанскай камандай, каторым вось цяпер канадыйскі ўрад даў кантракты на працягу двух гадоў працаваць на сельскай гаспадарцы за мінімум - аплатай 45 даляраў на месяц, плюс харчы й памяшканьне. Падарожжа гэтых людзей аплаціла Вялікая Брытанія, а канадыйская камісія фармараў дакладна аглядала «навабранцаў» у прыёмным абозе (лягэры—Рэд.) ў Англіі, пытаючыся: ці «ўмееце конымі кіраваць», зямлю ці любіце, ну й—ага,—ці можаце ад цямна да цямна...

І вось чаму казалі, пасьля, памятаю, мае калегі, што «і ў Канадзе няма канады». Я пасьля даведаўся, што ня так лёгка самая Канада пастанаўляла даць дазвол на ўезд, зрабіць ласку тым жаўнерам, сярод якіх была маса Беларусаў. Патрэбная была пастанова парлямэнту, а ў той-жа час яшчэ ніхто не хацеў ламаць рогі «саюзьнікам» камуністам, якія крычалі разам з Вышынскім на форуме АН, што палякі—фашысты, іх-бы во трэба было адправіць на Сібір.

Я памагаў хаўрусьнікам вытурваць немцаў з Італіі.

І дзіва няма, што незадоўга і я трапіў у «фашысты», калі паехаў у Тароньце шукаць Беларусаў. Пасьля трох месяцаў на фарме, дзе я й 60-гадовы містар Рой Вілсан даілі 35 кароў, апрацоўвалі фарму 80 гэктараў, удалося мне з знаёмым суседам, гэткім-жа, як і я, ваенным вэтэранам, выбрацца ў Таронта.

Тады тут жыло 600 тыс. (цяпер звыш 3 мільёнаў). Мы ведалі ўжо, што тут сканцэнтраваная і прамысловасьць, ёсьць маса нашых братоў Славянаў. Пра Славянаў, колькі іх тут, якія яны тут, даведаліся ў абозе ля Кінгстану, калі нашыя бізнэсмэны з Таронта прыяжджалі нас вітаць.

Пакуль разьмеркавалі нас на працы, пэўны кароткі час затрымаліся мы былі ў тым абозе і вось дзівіліся, што да нас прыяжджалі пераважна Славяне, каторыя яшчэ не забыліся свае мовы, рэклямавалі свае крамы, дзе танна купіш чаравікі ці вопратку, або харчы, напраўш гадзіньнік... Гэта былі дробныя гандляры, пераважна Палякі або Украінцы. Я дзівіўся тады, чаму нас, гэрояў спад Монтэ Касыно й Балёніі ніхто не прывітаў ад канадыйскага ўраду... Гэта зразумеў шмат пазьней. Першы крок да... дэмакратыі.

У Тароньце зайшліся мы ў нейкі малы гатэль якраз насупраць ратушы на паўдзённым баку Квін вуліцы. Падыходзім да «галоўнага», нейкага старэйшага лысуна, што сядзеў пры тэлефоне й бізнэсавай кнізе. Перад ім ляжала газэта,—паверыце, ці не?—«Вестник». Вось чаму ўсё пачалося ад "здрасьце». Спытаўся я яго, ці ёсьць у горадзе Беларусы, дзе іх знайсьці.

—Да есть у нас и закарпатские, и волынские и гродненские белорусы...

Можна было й разрагатацца, але не выпадала. Чалавек вытлумачыў нам, як туды даехаць.

За нейкай паўгадзіны мы прыклыпалі ў пакой «Фэдэрацыі рускіх Канадцаў»—на Дэнісон вуліцы. Вось гэты «бізнэсавы» пакой нас адразу насьцярожыў. Са сьценаў пазіралі аж чатыры ўжо раней дома бачаныя партрэты «прарокаў»: адзін барадаты, тут-жа пэйсаты, адзін лысы жулікаваты, і чацьвёрты—васпаваты. Тут-жа вялікі лозунг крычаў пра «непабедзімую і слаўную», которая сама палажыла на лапаткі «фашыстоўскую Германію». Вось як. Пры даўгім стале крыху направа ад увахoдных дзьвярэй тры дзядзькі із саюзнапэньсіянерскімі тварамі спынілі сваё даміно й пазіралі на нас. На тым-жа даўгім стале цэлая горба «хаўрускай» прапаганды.

Паколькі-ж мы лупцавалі тую «фашыстоўскую Германію» зь іншага боку дык, выглядала, што трапілі да хаўрусьнікаў. А каторыя зь іх закарпацкія ці валынскія беларусы?

Нехта зь іх буркнуў «здрасьця» і спытаўся, адкуль мы. Сказалі, што з фармы. А раней адкуль? З восьмай брытанскай арміі, польскага корпусу Андэрса.

Тэмпэратура ў пакоі адразу падскочыла, гульнікі ў даміно пажвавелі, скора пабольшала ў пакоі народу. І неўзабаве мы трапілі ў «фашысты». Аказваецца, гэтыя людзі, што пачалі «баявы наступ» на нас, ведалі ваенную Эўропу лепш, чым мы. Пра тое, што Сталін мардаваў (забіваў—Рэд.) сваіх, а памагаў «саюзнай Германіі», да чэрвеня 46 году—ані слова. Нас абступілі. Небясьпека—давялося ўцякаць. Вось, коратка гаворачы, так адбылася гістарычная сустрэча нас зь «беларусамі» Канады ўлетку 1947 г.

***

Колькі-ж у Канадзе Беларусаў? Ніхто дакладна ня ведае. У гэтай дзяржаве некалі рэгістравалі нашых эмігрантаў паводле грамадзянства дзяржавы зь якой яны прыяжджалі, дык, безумоўна, нашыя суродзічы былі запісаны ў лік суседзяў. Прафэсар аттаўскага ўнівэрсытэту В. І. Кэй, сам з паходжаньня Украінец, у сваёй працы «Канадыйцы беларускага паходжаньня» (выд. 1960 г., Аттава) мяркуе, што іх звыш 30 тысяч, а пятая часьць з гэтага ліку бярэ ўдзел у зарганізаваным беларускім жыцьці. Сп. Кэй, некалі робячы пошукі ў архівах, калі пісаў працу пра Украінцаў, казаў нам, што знаходзіў шмат людзей з Горадзеншчыны, Меншчыны й Віленшчыны, каторыя ў асноўным жылі ў сярэдніх сельскагаспадарчых правінцыях Канады, ды апынуліся ў архівах таму, што ў канадыйскім войску змагаліся падчас першай сусьветнай вайны ў зах. Эўропе, у Францыі.

«Гісторыю Беларусаў у Канадзе» напісаў і Янка Садоўскі, (Выд. «Міка публ.», Бэлвіл, 1981), нейкі час выкладчык расейскай мовы ў Квінс унівэрсытэце ў Кінгстан. Ен канцэнтраваўся пераважна на дакумэнтацыі новай пасьляваеннай сьведамай беларускай эміграцыі. Паводле яго, лік Беларусаў у Канадзе—перавышае 100 тысячаў.

Бальшавіцкі агітатар Георгі Окулевіч, цэлае сваё сьведамае жыцьцё служыў у таронцкім расейскамоўным «Вестнике» і прасавецкіх арганізацыях. Пры канцы 1968 г., за маскоўскія фонды выдаў у Тароньце брашуру «50 лет белорусской республики», у якой намагаўся сабраць бальшыню прапаганды пра беларускіх «бебурнацаў» і «фашыстаў», праславіць антынародныя маскоўскі каляніяльны рэжым і хочае дзяціцца—бэсэсэрыю. Атрымаўся чарговы паклёп на сумленных беларускіх патрыётаў і паняволены народ удома да тых, што змагаліся з камунізмам на эміграцыі.

У пяцідзясятым годзе я падаў заяву на канадыйскае грамадзянства. Дзяржаўны ўраднік адмовіўся запісаць Беларусь як дзяржаву, адкуль я паходжу, згодна з ім нельга было мне даць і беларускай нацыянальнасьці. Я накінуўся на яго з абурэньнем і заняло мне аж чатыры гады, пакуль запісалі мяне Беларусам і стаўся Канадыйскім грамадзянінам. Ведаю і іншых суродзічаў, якія гэтаксама стаялі за сваю беларускасьць. У часе перапісаў даводзілася змагацца з ураднікамі, якія нічога ня ведалі пра Беларусь і цягнулі нас зноў-жа ў нейкія падсуседзі. І дзіва няма таму, што ў выніку канадыйскіх цэнзусаў мы апынуліся нейдзе сярод «іншых» у дзяржаўнай статыстыцы.

Дагэтулішнія дасьледнікі Беларусаў у Канадзе згодныя, што нашыя суродзічы пачалі пасяляцца тут у канцы мінулага й пачатку цяперашняга стагодзьдзя. Былі гэта пераважна земляробы й рабочыя. Тое самае адбывалася й між войнамі ў Эўропе. Тады ў бальшыні траплялі сюды людзі спад польскае акупацыі. Інтэлегенцыі між іх ня было, а камуністычныя агітатары й Палякі цягнулі іх у розныя бакі.

Канада ёсьць другая вялічынёй у сьвеце, у бальшыні незаселеная яшчэ і сёньня, бо мае ўсяго 26 мільёнаў людзей. Адлегласьці параліжавалі дзейнасьць у засягу краіны. Цяпер, у век кампютараў, гэта лягчэй, ды ўсё-ж многа каштуе. Спрабуйце ў такой краіне выдаваць беларускую газэту (а тут былі, пераважна месячныя дый цяпер «Зважай» выходзіць), калі зможаце мець сотню падпішчыкаў, а вечна будзеце апэляваць, каб давалі ахвяры. У масавых эміграцыях ёсьць і свой бізнэсавы сэктар,—крамы, прадпрыемствы рознага профілю,—які рэклямуецца, памагае друку. А ў нас такога няма.

Найнавейшая нашая эміграцыя пачала зьяўляцца тут ужо на прыканцы 1946 года з брытанскай арміі (польскага корпусу) у Італіі. Пасьля-ж, ужо ў пачатку 50-х гадоў, эмігравалі сюды тыя суродзічы, якія былі ў часе вайны апынуліся на працах у Нямеччыне ды якіх не палавіў пасьля вайны, пры помачы «хаўрусьнікаў» Брытанцаў і Амэрыканцаў берыеўскі КГБ, ды не вывез іх у Сібір замардаваць, так як туды трапіла каля паўмільёну нашых суродзічаў зь Нямеччыны.

Такім чынам, пасьля апошняй вайны ў Канаду трапіла нейкая колькасьць беларускай інтэлігенцыі, палітычнай эміграцыі, што сьведама рашыла астацца на чужыне й змагацца за вызваленьне запрыгоненай Маскоўшчынай Беларусі. Былі тры галоўныя перашкоды: грамадства Канады й палітыкі, якія нічога пра Беларусь ня ведаюць, недахоп сувязі між новапрыбылых суродзічаў і брак фінансаў.

Згуртаваньне Беларусаў Вялікай Брытаніі ў сваім часапісе «На Шляху» падало да ведама мой адрас на фарме ў Ашаве, каля Таронта, дзе я працаваў, і раіла суродзічам навязваць між сабою сувязь. Пачалі да мяне прыходзіць лісты з пытаньнямі: што й дзе ў нас ёсьць, што рабіць, як гурткі ствараць і інш. З гэтага вынікала, што ёсьць многа агульных пытаньняў, якія асобна лістамі нікому ня вытлумачыш. Дзеля гэтай мэты трэба выдаваць нешта.

У лютым 1948 г. выйшаў першы нумар часапісу «Беларускі Эмігрант», які выходзіў месячна і пасьля ўжо ў газэтнай форме. Наладзіліся сувязі між перадавымі ў дзейнасьці людзьмі і ўжо ў канцы лістапада паўстала ў Тароньце Згуртаваньне Беларусаў Канады. Гэта папярэдніца ўсіх нашых нацыянальных арганізацыяў у Канадзе, што йснуе й цяпер. Былі-ж, вядома й іншыя, што скора паўставалі й прападалі. Цяпер ЗБК мае свае адзьдзелы, маёмасьць. Дзякуючы яму і галоўна цяперашняму мітрапаліту Беларускай Аўтакефальнай Царквы Мікалаю паўстала й свая царква. Таронцкая парафія Сьв. Кірылы Тураўскага вельмі абшырная тэрыторыяй—прыблізна велічыні цяперашняй Рэспублікі Беларусь. Чаму гэта так? Ды таму, што суродзічы нашы ў правінцыі Антарыё сталіцай якое ёсьць Таронта, жывуць раськівданыя па цэлым вялікім Антарыё, якое абшырнёй за Беларусь у тры разы.

Што-ж рабіла й чым займалася ЗБК? Яно памагала інфармацыяй новым эмігрантам, як магло арганізавала помач нашым студэнтам у Эўропе, памагала выдавецтвам, школам беларускай мовы для дзетак, парафіям БАПЦ дый найбольш сумленна й бесьперапынна пашырала праўду аб паняволенай Беларусі, заклікала вольныя дзяржавы й народы памагчы паняволенай бацькаўшчыне вызваліцца з маскоўскага ярма. Яно-ж і змагалася зь мясцовымі камуністамі ня толькі ў мясцовай прэсе, але і ў дэманстрацыях на вуліцах канадыйскіх гарадоў. Гэта былі супольныя намаганьні. Побач нас стаялі прадстаўнікі іншых паняволеных бальшавіцкай Маскоўшчынай народаў.

Адбываліся навуковыя канфэрэнцыі на беларускія тэмы ў канадыйскіх унівэрсытэтах, выдаваліся кніжкі й газэты. У 1952-м годзе з нашай ініцыятывы каля вадаспаду Нягары зарганізаваная была сустрэча беларускай моладзі з ЗША і Канады. Яна палажыла пачатак паважнай інстытуцыі—двухгадовым сустрэчам Беларусаў Паўночнае Амэрыкі. Вось сёлета ў верасьні адбудзецца каля Нью Ёрку ўжо дваццатая. Вага гэткіх сустрэчаў аграмадная. Яны давалі стымул беларускаму эміграцыйнаму жыцьцю ўва ўсіх галінах і палітычна заўсёды й пастаянна выказваліся за вызваленьне Беларусі з маскоўскага ярма.

У 1966-м годзе, намаганьнямі Беларусаў з Таронта купілі 260 акраў фарму каля возера Манітавабінг, 180 міль на поўнач ад Таронта. Кавалак зямлі падарылі парафіі БАПЦ у Тароньце, а там заснавалі беларускую вёску, якую назвалі Слуцак. І цяпер на парафіяльнай маёмасьці добра дагледжаны дом на восем пакояў, дзе можна пераначаваць, а збоку лавіць рыбу ў суседстве суродзічаў, каторыя на сваіх дзялках у Слуцку пабудавалі сабе дамы.

Цяпер існуе ў Канадзе Фонд Помачы Беларускім Ахвярам Чарнобыля. Летась было тут зь Беларусі 65 дзетак, сёлета мае быць 95. Дзякуючы працы нашых суродзічаў, Канадыйцы, каторыя маюць рэсурсы, таксама памагаюць ахвярам Чарнобыля.

Канадыйскіх Беларусаў знойдзеш у розных прафесіях і галінах жыцьця. На вялікі жаль, біялагічных Беларусаў-Канадыйцаў і цяпер больш сярод Палякаў ці Расейцаў, чымся ў нашых арганізацыях ці сьвятынях. Гэныя людзі, каторыя й сяньня на чужыне ёсьць рэнэгатамі свайго народу, гэта «тараканы ў саладусе», пераважна матэр'ялісты, нацыянальна нясьведамыя, стараліся «выйсьці ў людзі», а трапілі ў чужое кодла. Што зробіш?

Пра Беларусаў Канады ня толькі можна, але й патрэбна напісаць салідна апрацаваную, аснаваную на праверaных фактах, кнігу. Яны шмат чаго зрабілі для паняволенай бацькаўшчыны, каб прысьпешыць ейнае вызваленьне, дый ня менш зрабілі для бацькаўшчыны сваіх дзяцей.

К. АКУЛА.

ПРАВДУ, ПРАВДУ, ОДНУ ТОЛЬКО ПРАВДУ...

К БЕЛОРУССКИМ ЧИТАТЕЛЯМ

Год назад в московской газете «Голос» (№ 28, 1991 г.) была опубликована моя статья, посвященная трагической судьбе Петра Машерова. Статья вышла в свет под не слишком удачным редакционным заголовком (сотворенным из фразы авторского текста)—«Что было бы, если бы в «Чайке» вместо Машерова ехал Черненко?». В период редакционной подготовки текста меня в Москве не было, поэтому любая редакционная правка и внесенные редакцией сокращения не могли быть согласованы. Между тем, авторский заголовок, лишенный какого-либо налета сенсационности, на мой взгляд, куда точнее отражал и содержание, и цель публикации—«Будут ли ответы?..»

Лето 1991 года—лето тревоги нашей—сменилось осенью светлых надежд и новых тревог. Наивно, конечно, было бы ждать однозначного наступления некоей лучезарной безоблачности. Однако, среди многих «просветов в тучах» несомненна и гораздо большая, чем во все былые времена, возможность глубокого ретроспективного осмысления минувших десятилетий. И газета «Советский патриот», с которой мне и раньше приходилось сотрудничать, предоставила свои страницы для полной публикации моей статьи—под заголовком «Погиб или?..» она появилась в октябре 1991 г. в 41-м номере. Не могу не вспомнить, по весьма тоскливому контрасту, как за год «до того» я предлагал эту статью то одной, то другой редакции. Мне отвечали: «Не наша тематика», «Мы не можем». Или—совсем уже прямо: «Нам не рекомендовали...». Наивно, конечно, было бы предполагать, что ведомство Крючкова, к примеру, ощущало восторг от возможного раскрытия многих «белых пятен» нашей истории. Тем более, что иные пятна оказываются черными...

Почему я, музыкант, заинтересовался личностью Машерова? Этот вопрос мне задавали не раз. Интерес этот, действительно, пришел не самым обычным путем. Будучи фольклористом-исследователем, я уже много лет изучаю не только русский музыкальный фольклор, но и напевы и наигрыши других народов (эта область искусствознания называется «сравнительной фольклористикой»). Что же касается белорусского музыкального фольклора, то интерес к нему не ограничился исследованием—несколько лет назад я написал на основе подлинных народных мелодий сюиту «Белорусские напевы и наигрыши». И конечно же, интерес к музыкальному фольклору неотделим от более широкого постижения духовной культуры народа. И общение с белорусскими музыкантами всегда приносило мне радость. Впрочем, не только с музыкантами, да и не только мое общение. Мой московский коллега как-то рассказал мне интересный эпизод своей концертной поездки в Беларусь. После концерта в одном из колхозов, во время радушного застолья, он сказал, обращаясь к хозяевам: «Что мне у вас нравится, так это то, что у вас все свое—не привозное!». И тут председатель колхоза подал реплику: «Вы совершенно правы,—у нас все свое. У нас даже во время оккупации все было свое—вот только полицаев немцы привозили...»

Через некоторое время после опубликования статьи «Погиб или?..» возникла необходимость вернуться к этой теме. Причина—появление трех публикаций, о которых ниже пойдет речь. Так появилась статья «Можно ли ставить точку?» («Патриот», № 23, 1992 г.). В ходе подготовки материала я согласился с необходимостью ограничить изложение размерами газетной полосы. Однако за пределами статьи при этом остались многие интересные, на мой взгляд, моменты—например, аналогии с некоторыми трагическими страницами российской истории. И представляемая читателям «Выбара» статья «Можно ли ставить точку?» является по существу новой, гораздо более широкой публикацией на волнующую меня тему.

Полагаю нужным предупредить еще один вопрос (однажды уже мне задававшийся). Нет, я не собираюсь писать монографию о Машерове. Ведь у каждого в жизни должно быть, прежде всего, то самое главное, что за него не сделает никто другой. И у автора этих строк в процессе издания—пятая исследовательская монография, посвященная гениальному творчеству Сергея Прокофьева. Мечтаю и о продолжении фольклорных исследований. Но все это, так сказать, «во-вторых». А «во-первых»—я глубоуо убежден в этом—монография о Машерове должна быть создана белорусским исследователем, честным и бескомпромиссным, в необходимом созвучии с душевными качествами самого Машерова. И написана она должна быть чистыми руками, не запачканными ни угодливой конъюнктурностью, ни непристойной подтасовкой позиций и фактов.

Что же касается моего предложения о создании парламентской комисии Верховного Совета Республики Беларусь, то, наверное, не мне одному было бы интересно узнать мнение по этому вопросу такого достойного сына белорусского народа, как Василя Быкова. Так же, как и мнение академика Александра Яковлева, в свое время принимавшего активное участие в расследовании обстоятельств убийства Кирова. Добавлю, что, исходя даже из одного лишь упоминания (в приводимой ниже публикации в «Известиях») в совершенно определенном контексте зловещего имени Чурбанова, должно быть ясно: независимое и глубокое расследование трагедии 4 октября 1980 года должно вестись отнюдь не только в Минске.

Пользуясь предоставленной мне редакцией газеты «Выбар» возможностью, хочу пожелать уважаемым гражданам Республики Беларусь, в том числе жителям Витебщины, «малой родины» Петра Мироновича Машерова, самого главного—большого человеческого Счастья. Ведь во имя этого-то он и жил, и трудился—каждодневно и ежечасно.

Итак, две публикации. Первая «Погиб или?..», вторая—в новой редакции для «Выбара»—«Можно ли ставить точку?».

Владимир БЛОК,
композитор, член Международного общества А. Н. Скрябина и Международного общества Золтана Кодая.

Москва.

ПОГИБ ИЛИ?..

Недепутатский запрос

29 августа 1980 года, Алма-Ата. Торжественное заседание. Телепрограмма «Время» крупным планом показывает Л. И. Брежнева. Его приветствует Машеров. И тут происходит нечто беспрецедентное—генсек-маршал отворачивается с гримасой нескрываемого неудовольствия и раздражения...

А 4 октября 1980 года Машерова не стало—погиб «в результате автомобильной катастрофы», как было сказано в официальном сообщении.

Вехи жизни Петра Мироновича почти полностью вмещаются в сухих энциклопедических данных. Родился в 1918 году в деревне Ширки, ныне Сенненского района Витебской области. Герой Советского Союза (15.08. 1944), член КПСС с 1943 года. Окончил Витебский пединститут, учитель физики и математики. С начала Великой Отечественной войны возглавлял подпольную комсомольскую организацию и был одним из руководителей партизанского движения в Россонском районе Беларуси. Командовал партизанским отрядом им. Щорса, был комиссаром партизанской бригады им. Рокоссовского. С ноября 1943 г. первый секретарь Вилейского подпольного обкома ЛКСМ Белоруссии. В 1944—46 гг. первый секретарь Молодечненского обкома, в 1946—1954 секретарь, затем первый секретарь ЦК ЛКСМ Белоруссии. Был секретарем Минского обкома, а затем первым секретарем Брестского обкома КП Белоруссии. С марта 1965 г. первый секретарь ЦК КП Белоруссии.

С апреля 1966 года кандидат в члены Политбюро ЦК КПСС, с 1966 г. член Президиума Верховного Совета СССР. Награжден 5 орденами Ленина, а также медалями.

Непосредственным предшественником П. Машерова на посту первого секретаря ЦК Компартии был Кирилл Мазуров. До этого их жизненные пути шли рядом, а еще точнее, дорога на протяжении многих лет была одна. В 1942 году Мазуров был направлен во вражеский тыл Центральным штабом партизанского движения, одновременно он был секретарем подпольного ЦК ЛКСМ Белоруссии. Машеров же незадолго до этого организовал партизанский отряд имени Щорса, действовавший в лесах Витебщины. Позже в своей книге «Незабываемое» Мазуров напишет: «Жизненный путь, вся трудовая деятельность П. М. Машерова после войны—это путь преданного Родине и партии коммуниста. Его всегда отличали честность и принципиальность, большое трудолюбие, упорство в достижении цели, общительность и чуткость в обращении с людьми». Спору нет, честность и принципиальность присущи миллионам людей. Но здесь, в партизанском краю, каким была в годы войны вся Белоруссия, эти душевные качества проходили особую закалку.

Лишь однажды запечатленная пред глазами всей страны брежневская гримаса высочайшего неудовольствия, конечно, выражала отношение не к одному только Машерову. В беседе с корреспондентом «Советской России» (19 февраля 1989 г.) К. Мазуров коснулся причин своего выхода из Политбюро в 1978 году. Получив закрытую информацию о спекуляциях дочери Брежнева во Франции, «напомнил, что его авторитет—это наш общий авторитет. Он резко отчитал меня—не лезь не в свое дело. И по другим поводам стычек было немало. Наконец, однажды мы сказали друг другу, что не хотим работать вместе. Я написал заявление...»

9 сентября 1987 года беседу с К. Мазуровым опубликовала «Комсомольская правда». На вопрос Ядвиги Юферовой: «Как удавалось вам в свое время уберечь Белоруссию от циркулярных «перегибов», которые шли сверху?», Мазуров ответил: «Мне, да и многим другим партийным работникам в Белоруссии, повезло на учителей—по-государственному мыслящих, умных руководителей, хороших людей». И назвал Пантелеймона Кондратьевича Пономаренко, первого секретаря ЦК Компартии Белоруссии, одновременно с 1942 года возглавлявшего Центральный штаб партизанского движения. Вот она, живая преемственность борцов, людей долга и чести!

К каким же последствиям, однако, приводило порой высочайшее неудовольствие? Не при сталинщине (тут все почти однозначно)—при брежневщине? Когда нет прямых доказательств (или они неизвестны), особое значение обретают свидетельства живых современников.

2 сентября 1989 года в «Правде» опубликована статья В. Черткова «Почетный гражданин». Опубликована, на мой взгляд, под очень точной рубрикой—«Люди поступка». Статья эта об Эдуарде Болеславовиче Нордмане—почетном гражданине города Пинска, белорусском партизане, впоследствии председателе КГБ Узбекской ССР. Активному участнику событий, ему приходилось общаться с П. Машеровым, К. Мазуровым, Ю. Андроповым, А. Косыгиным, Ф. Кулаковым и другими государственными деятелями, оставившими неизгладимый след в его жизни. В период работы в Узбекистане Нордман ближе других соприкоснулся с рашидовщиной. Это зловещее и злокачественное явление еще не стало нарицательным понятием, но уже расцветало полным цветом. Однажды пришлось выступать на республиканском партийном активе в Ташкенте. «Сказал, что хотел, обдумывая ночами свое выступление... получилось без намеков и экивоков достаточно ясно, чтобы стать врагом Рашидова. Даже Андропов не удержался и сказал, может, в следующую секунду пожалев об этом: «И что ты вылез на трибуну... Ты мне живой нужен в Узбекистане».

Председатель КГБ СССР ходил меж двух замов, Циневым и Цвигуном—глазами и ушами Генерального, и, конечно, пойти в открытую на заступничество, когда дело касалось брежневского любимчика, не мог».

Его упреждающая тревога

мостью». А творцам и клевретам застоя и коррупции необходимо было бороться со всеми, кто противостоял их паразитарности, их отнюдь не самоцельному властолюбию, их сказочному обогащению. И борьба эта велась, как выясняется, во все большей степени, ежедневно и ежечасно. Не были случайными ни раздраженная гримаса на сиятельном челе генсека-маршала, ни тревожное предостережение Андропова бескомпромиссному чекисту Эдуарду Нордману: «Ты мне живой нужен в Узбекистане...»

Память вновь возвращает к беседе с К. Мазуровым в «Комсомольской правде» (9 сентября 1987 года). Ядвига Юферова напоминает собеседнику о торжественном заседании в Минске, посвященном 40-летию освобождения Белоруссии: «Когда оглашали президиум и назвали вас—без титулов, вы уже были на пенсии, зал поднялся, аплодируя минуту, другую, не желая садиться. Непрограммируемые, неуправляемые те аплодисменты, люди надеялись, должны были передать народную признательность вам. И поддержку. На следующий день в официальных отчетах и газетах было все: воспоминания ветеранов, созидательное счастье победы, список президиума. Не было лишь вашей фамилии. До апреля 1985-го оставалось меньше года...

И вновь, в сопоставлении с этим—судьба Машерова. За пределами Белоруссии светлая память о нем никак не была увековечена. Не вышло ни сборника его выступлений, ни посвященной ему монографии (а разве не достойна она была выйти, к примеру, в известной серии «Жизнь замечательных людей»?). Более того—28 февраля 1988 года, когда отмечалось 70-летие со дня рождения П. Машерова, имя его даже не было упомянуто в центральной печати. Неужели здесь место вопросу, заданному Маяковским: «Значит—это кому-нибудь нужно?» Жесткая проза жизни состоит в том, что если сталинщина проецировалась на ежовщину, бериевщину, ждановщину, то брежневщина прорастала зловещими метастазами щелоковщины, рашидовщины, чурбановщины, изживаемыми нами по сей день. И не заключено ли одно из парадоксальных проявлений нашей борющейся гласности в том, что мы знаем сегодня гораздо больше об убийстве Сергея Мироновича Кирова, отстоящем от нас на 57 лет, нежели о гибели Петра Мироновича Машерова?

Вопросы, вопросы, вопросы... Будут ли ответы?

Они должны быть. Как говорил Ромен Роллан, «дыхание правды сурово, но чисто». И нужно это не только для заполнения «белых пятен» нашей истории (пятна эти в иных случаях точнее называть черными). Ведь Петр Машеров принадлежит к тем высоким человеческим Личностям, свет которых озаряет наш сегодняшний многотрудный день и идет дальше, в наше—хочется надеяться—лучшее Завтра.

Владимир БЛОК,
композитор.

Необходимый постскриптум.

В январе 1990 года в газете «Московские новости» (№ 2) появилась публикация «Как погиб Петр Машеров»—интервью со старшим следователем по особо важным делам при Генеральном прокуроре СССР Владимиром Калиниченко, принимавшим участие в расследовании автокатастрофы 4 октября 1980 года. Здесь немало конкретных данных и подробностей. Обо всем этом судить, конечно, не нам, простым пешеходам. Но одно утверждение не может не вызвать вопросов: почему патрульное сопровождение, увидев «вынырнувший из-за МАЗа грузовик... принимает единственно правильное решение—бросок вперед на скорости»?

Ведь сзади оставалась идущая навстречу вынырнувшему грузовику машеровская «Чайка»! Возникает вопрос: было бы возможным подобное «единственно правильное решение», если бы в сопровождаемой «Чайке» ехал Брежнев, Суслов или Черненко? Ведь люди моего поколения в течение десятилетий видели эти парадные выезды в будние дни—когда путь расчищался от встречного и поперечного транспорта на длительное время и на большом расстоянии!

Эти строки—не призыв к беспочвенным сомнениям, а призыв к повторному расследованию. Да, прошло время. Но, повторяю, 4 октября 1980-го ближе к нашим дням, чем 1 декабря 1934-го. И есть путь честного и тщательного расследования, уже достаточно апробированный нашим сегодняшним временем. Я имею в виду изучение всех непосредственных и, казалось бы, далеких от этой трагедии обстоятельств, к примеру, компетентной парламентской комиссией Верховного Совета Республики Беларусь. Ведь даже в преамбуле к той же публикации в «Московских новостях», всецело посвященной обстоятельствам автокатастрофы, есть и такие, впервые появившиеся в нашей прессе строки: «...Машерова убрали... Его достаточно натянутые отношения с Брежневым, подлинный авторитет в республике дают основания для таких предположений». «Дают основания»—сказано в настоящем времени.

Для прояснения каждой трагедии нашей истории не нужны ни малокомпетентные и штампованные заключения, ни скоропалительные сенсации. Нужна правда.

«Советский патриот»,
1991 год, № 41.

P. S. Публикацию «Можно ли ставить точку?» читайте в следующих номерах.

меж тем не была напрасной. Статья содержит и свидетельство самого Нордмана: «Не все молчали. Писали, говорили. Например, с трибуны Ташкентской областной партконференции в 1965 году Т. Усманов во весь голос заявил о творимых безобразиях в республике. В результате Рашидов отделался микроинфарктом, оратор исчез с общественной арены. Первый секретарь Ташкентского обкома партии, член бюро ЦК КП Узбекистана М. А. Абдураззаков надолго оказался в опале и погиб при загадочных обстоятельствах».

Однако цепь сопоставлений, лежащих в одной плоскости, и здесь не обрывается. 15 июля 1989 года в «Комсомольской правде»—беседа с Л. Игнатовым, сыном бывшего члена Президиума ЦК КПСС Н. Игнатова. В ней, в частности, воспоминания о завершении жизненного пути ветерана: «Вернувшись из Чили, куда его неожиданно направил Брежнев во главе партийно-правительственной делегации, он, до того совершенно здоровый человек, вдруг заболел какой-то загадочной болезнью и вскоре умер. После этого в партии не нашлось ни одного смельчака, который отважился бы выступить против развращавшего страну режима Брежнева».

На фоне многого известного сегодня утверждение, что «в партии не нашлось ни одного смельчака», выглядит явным преувеличением. Иное дело—сопоставимость конкретных ситуаций, индивидуальных позиций, человеческих судеб.

Вспоминаю свой разговор с белорусским коллегой в конце 1978 года. Мы участвовали в подготовке одного из музыкальных изданий и, естественно, говорили о музыке. Затем разговор наш коснулся современной белорусской литературы, сегодняшней жизни республики. Белорусский музыкант с глубоким уважением говорил о Машерове, о его энергии и компетентности, о его внимании к людям и стремлении к укреплению в республике атмосферы честного, созидательного труда. Незадолго до этого была удовлетворена просьба К. Мазурова об освобождении его от обязанностей члена Политбюро. И мой собеседник сказал: «Теперь у Петра Мироновича нет поддержки в Москве».

Разговор этот я невольно вспомнил два года спустя, увидев необычные кадры алма-атинского телерепортажа. Но можно ли было представить себе, что через 35 дней Машерова не станет?

Была ли случайной его гибель в автокатастрофе под Минском субботним днем 4 октября 1980 года? Случайна ли гибель М. Абдураззакова «при загадочных обстоятельствах»? Или странная смерть Н. Игнатова?

Конечно, никто не вправе, не располагая конкретными данными, определять неслучайность каждого из слагаемых даже этого короткого перечня. Не может этого, тем более, и никто из нас, издавна именуемых «простыми читателями». Но совсем не абстрактную философскую формулу имел ввиду Энгельс, утверждая, что «случайность—это только один полюс взаимозависимости, другой полюс которой называется необходи-

«От всей души любимая Беларусь!»

Впервые в Беларуси я побывал в апреле 1966 года. Гостил у моего большого и преданного друга, белорусского писателя Миколы Гроднева, с которым познакомился в мае 1964 года в Доме творчества писателей в Ялте. В Минске Микола меня познакомил со многими белорусскими письменниками, показал мне все достопримечательные места города, путешествовали вместе по другим городам и деревням. Встречались с людьми разных поколений и профессий. Везде и всюду меня принимали тепло и радушно. Эти первые встречи с белорусами в моем сердце оставили хорошие, я бы сказал—неизгладимые впечатления. Через год моим желанным гостем оказался Микола Гроднев с его семейством. Во время моего первого приезда в Беларусь на страницах республиканских газет «Чырвоная змена», «Літаратура і мастацтва», журналов «Вожык» и «Беларусь» появились циклы моих стихотворений на белорусские темы. С того времени я начал переводить белорусских поэтов и прозаиков на осетинский язык. Их произведения одно за другим появлялись на страницах осетинской периодической печати.

Таким образом, у меня со многими белорусскими письменниками установились тесные творческие связи. Первыми переводчиками моих стихотворений на белорусский язык были известные поэты Михась Колачинский, Геннадий Клевко и Юрась Свирка. В 1975 году в Минске издательством «Мастацкая літаратура» был издан солидный сборник избранных произведений поэтов Южной Осетии в переводе Геннадия Клевко. Осетинские литераторы тоже не остались в долгу. Через год издательство «Герыстон» в Цхинвале выпустило в свет сборник избранных стихотворений белорусских поэтов под названием «Песни, опаленные войной». В книгу вошли верши более 45 авторов.

В 1976 году Юго-Осетинская писательская организация на дни основоположника осетинской литературы Косты Хетагурова пригласила в Цхинвал группу белорусских писателей в составе Миколы Гроднева, Петра Прокузы, Ивана Колесника, Юрася Свирки и Давида Симановича. Несколько дней они знакомились с бытом, культурой и литературой осетинского народа, достопримечательностями автономной области, встречались с трудовыми коллективами города и сел. Эти встречи широко освещались в местной периодической печати.

Годом раньше желанным гостем осетинских писателей был постоянный переводчик осетинской поэзии на белорусский язык, ныне покойный поэт Геннадий Клевко. В его переводе в Минске в издательстве «Мастацкая літаратура» вышла бессмертная книга великого осетинского поэта Косты Хетагурова «Осетинская лира» (1984 г.).

Сам я уже более четверти века занимаюсь переводами лучших произведений белорусских поэтов и прозаиков на осетинский язык. В моем переводе в 1982 году отдельной книгой вышел в свет сборник избранных произведений великого белорусского песняра Янки Купалы под названием

(Окончание на 6-й стр.).

Асабістая думка

ТЭЛЕДУЭЛЬ

Беларусь адзначыла другую гадавіну прыняцця Дэкларацыі аб незалежнасці. Незалежнасці ад каго ці чаго? Калі казаць пра незалежнасць ад дыктатарскага камуністычнага цэнтра—Крамля, то такога цэнтра ўжо няма, значыць, няма і залежнасці ад яго. Аднак і незалежнай дзяржавай па-сапраўднаму Беларусь яшчэ не стала, хоць яе прызналі дзесяткі краін, у тым ліку такія буйныя, як ЗША, Германія, Кітай, хоць у Мінску адкрыта ўжо каля 20 замежных пасольстваў і гэты працэс працягваецца. Прызналі нас у якасці незалежнай дзяржавы і нашы бліжэйшыя суседзі—Польшча, Расія, Літва, Украіна.

Напярэдадні Дня незалежнасці, 26 ліпеня, па Беларускім тэлебачанні выступіў лідэр БНФ З. Пазьняк, а ў самы Дзень незалежнасці ў перадачы «Ад дэкларацыі да адраджэння» прыняў удзел старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі С. Шушкевіч. Сёння гэта два самыя вядомыя палітычныя дзеячы Беларусі. Адзін кіруе апазіцыяй, другі —узначальвае парламент і кіруе дзяржавай. Гэта палітычнае спалучэнне З. Пазьняк —С. Шушкевіч у многім нагадвае палітычны паядынак Ельцына і Гарбачова, хоць ёсць і значныя адрозненні: З. Пазьняк і С. Шушкевіч ніколі не былі камуністычнымі партапаратчыкамі, а з самага пачатку сваёй палітычнай дзейнасці абодва рэзка крытыкавалі камуністычны партапарат, хоць і з рознай ступенню рэзкасці—З. Пазьняк адразу пачаў выступаць больш рэзка, за што камапаратчыкі вылілі на яго шмат бруду. Палітычныя пазіцыі З. Пазьняка і С. Шушкевіча асабліва збліzіліся ў сувязі з Чарнобыльскай катастрофай. У той жа час С. Шушкевіч стаў народным дэпутатам і старшынёй Вярхоўнага Савета ў многім дзякуючы таму, што яго кандыдатуру падтрымліваў Беларускі народны фронт. З. Пазьняк і С. Шушкевіч прадстаўляюць беларускую навуковую інтэлігенцыю. Як бачым, у іх значна больш агульнага, чым у Ельцына і Гарбачова. Але апошнія тэлевізійныя выступленні З. Пазьняка і С. Шушкевіча ў сувязі з Днём незалежнасці Беларусі выявілі і значныя адрозненні іх поглядаў на нашу дзяржаўную незалежнасць і перспектыву развіцця Беларусі.

З. Пазьняк у сваім выступленні назваў 4, на яго думку, галоўныя прыкметы незалежнасці: свая ўласная валюта, нацыянальнае войска, памежная варта і ўласная мытная служба. І тут жа дадаў, што галоўнай умовай сапраўднай незалежнасці з'яўляецца ўсведамленне неабходнасці незалежнасці большасцю народа. А гэтага пакуль не адбылося, хоць працэс нацыянальнага адраджэння паступова набірае сілу. У канцы 20-хвіліннага выступлення лідэр БНФ пералічыў законы, якія неабходна тэрмінова прыняць, каб замацаваць дзяржаўную незалежнасць Беларусі і пачаць вывад эканомікі з крызісу, але цяперашні Вярхоўны Савет сабаціруе прынцыпы гэтых законаў і наогул пляцецца ў хвасце за Расіяй. Гэта было праграмнае выступленне кіраўніка палітычнага руху, аргументаванае і дакладнае як у частцы крытыкі Вярхоўнага Савета і ўрада за іх бяздзейнасць, так і ў сваёй праграмнай частцы, дзе змяшчаецца адказ на пытанне «што рабіць»?

У той жа час старшыня Вярхоўнага Савета ў сваім тэлевыступленні, па сутнасці, адстойваў існуючае становішча. Так, ён заявіў, што большасць народа падтрымлівае Вярхоўны Савет па дадзеных сацыялагічных апытанняў, праўда, агаварыўшыся, што ў гэтых апытаннях могуць быць памылкі. Але і З. Пазьняк у сваім выступленні прыводзіў дадзеныя такіх апытанняў, і там атрымлівалася, што большасць апытаных—за адстаўку цяперашняга Вярхоўнага Савета і ўрада. Асабіста я схільны паверыць, што большасць—супраць такога Вярхоўнага Савета, бо ім, як сведчыць жыццё, незадаволены ўсе—і правыя, і левыя, і камуністы, і дэмакраты, і тыя, хто палітыкай наогул не цікавяцца. Далей С. Шушкевіч выступіў супраць неадкладнага ўвядзення беларускай нацыянальнай валюты, заявіўшы, што трэба спачатку ўзняць эканоміку, каб гэта наша валюта была забяспечана таварамі. Пры гэтым ён спаслаўся на вопыт іншых краін: «Ніхто ніколі ў такой эканамічнай сітуацыі не ўводзіў свае грошы». Наўжо ў Мазамбіку ці ў Конга, ці ў Гвінеі-Бісау стан эканомікі лепшы, чым у Беларусі? Што датычыць забяспечанасці беларускіх грошай таварамі—як будзем працаваць, так і будзем жыць. Галоўнае, што ў фінансавых адносінах мы будзем незалежныя ад «нішчэй» Расіі. А хто захоча працаваць з поўнай аддачай, уздымаць эканоміку цяпер, калі мізэрную ў параўнанні з рыначнымі цэнамі зарплату і тую затрымліваюць па віне Расіі? Нават калі мы сёння прымем рашэнне аб увядзенні беларускай валюты, то заўтра яна ў нас не з'явіцца. Для гэтага патрэбен час і сродкі. Таму закон аб нацыянальнай валюце (гэта, пэўна, будзе беларускі талер) трэба прымаць як мага хутчэй.

Неяк у хуткім часе пасля падпісання белавежскіх пагадненняў С. Шушкевіч заявіў, што ён як палітык адрозніваецца ад М. Гарбачова большай рашучасцю. Але цяпер нешта не бачна ў яго гэтай рашучасці. Я тлумачу гэта тым, што С. Шушкевіч знаходзіцца ў палоне наменклатурнага Вярхоўнага Савета. Але гэты ВС знаходзіцца ў такім жа стане, у якім быў М. Гарбачоў напярэдадні леташняга жнівеньскага путчу —пад агнём двайной крытыкі, і справа, і злева, і ад камуністаў, і ад дэмакратаў. Усе ведаюць, што стала з М. Гарбачовым. Тое ж можа стацца і з С. Шушкевічам.

Апазіцыя БНФ і іншых дэмакратычных партый прапануе цывілізаванае выйсце з тупіка, у якім апынулася Беларусь, без танкаў і надзвычайнага становішча: шляхам рэферэндуму адправіць у адстаўку цяперашні Вярхоўны Савет, які бяздзейнічае, і правесці датэрміновыя выбары ў новы парламент. Інакш крызіс будзе паглыбляцца. І чым глыбей засмокча нас багна крызісу, калі ўпусцім час, тым цяжэй будзе выбірацца з гэтай багны.

З. Пазьняк і С. Шушкевіч. Магчыма, у хуткім часе хтосьці з гэтых дваіх стане першым усенародна выбраным Прэзідэнтам незалежнай Рэспублікі Беларусь. Ад нашага выбару будзе залежаць лёс Беларусі, а значыць, і наш лёс. Мне асабіста больш падабаецца пазіцыя Зянона Пазьняка—сваёй канкрэтнасцю, дакладнасцю, абгрунтаванасцю і рашучасцю. На прыкладзе іншых рэспублік былога СССР мы бачым, што прэзідэнтамі там сталі ў асноўным былыя старшыні Вярхоўных Саветаў: Расія —Б. Ельцын, Украіна—Л. Краўчук і г. д. Пажывём—паглядзім, як будзе ў нас. А пакуль трэба прыняць дасканалы закон аб Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Я лічу, што наш Прэзідэнт, як і ў Расіі, павінен быць над палітычнымі партыямі і рухамі, служыць не ім, а народу, які яго выбраў і павінен прыносіць прысягу народу Беларусі. Трэба распрацаваць і працэдуру датэрміновага пазбаўлення Прэзідэнта паўнамоцтваў (імпічмент). У спалучэнні з прафесійным парламентам і Канстытуцыйным судом—гэта гарантыя ад дыктатарскіх памкненняў Прэзідэнта.

І ў заключэнне такая прапанова. Можа, было б мэтазгодным правесці першыя ўсенародныя выбары Прэзідэнта адначасова з маючым адбыцца рэферэндумам? Гэта ўмацавала б выканаўчую ўладу ў пераходны перыяд ды зэканоміла б сродкі. Але для гэтага нашаму Вярхоўнаму Савету трэба грунтоўна папрацаваць у бліжэйшую восень.

Анатоль БУКАЧОЎ.

«От всей души любимая Беларусь!»

(Окончание. Начало на 5-й стр.).

«Летняя роса». Был участником юбилейных торжеств, посвященных столетию со дня рождения Янки Купалы. помимо этого в разные годы мною переведены и опубликованы отдельные стихотворения и стихотворные циклы Якуба Коласа, Кондрата Крапивы, Максима Танка, Петруся Бровки, Анатолия Велюгина, Рыгора Бородулина, Михася Колачинского, Геннадия Клевко, Юрася Свирки, Ивана Колесникова, Давида Симановича и др.

В настоящее время работаю над переводом стихотворений великого белорусского поэта Максима Богдановича.

Хорошие творческие контакты установились между нашим издательством «Герыстон» и издательством «Мастацкая літаратура». В начале 1990 года в Цхинвале издательством «Герыстон» была выпущена в свет объемистая книга—«Антология белорусского рассказа» на осетинском языке. В ближайшем будущем в Минске выйдет в свет и «Антология осетинского рассказа». Составителями обеих антологий являемся Микола Гроднев и я.

Несколько лет назад на осетинском языке вышла известная повесть народного писателя Беларусии Василя Быкова «Волчья стая», тепло встреченная осетинским читателем.

Во время своих многократных приездов в Беларусь я побывал почти во всех крупных городах и населенных пунктах республики. В результате этих поездок мною были написаны поэмы «Песнь о Брестской крепости» и циклы стихотворений о Хатыни, об озере Нарочь и других местах. В разные годы они были опубликованы в моих поэтических сборниках. Большая часть этих произведений переведена на белорусский язык, опубликована в периодической печати, в коллективных сборниках. Литературные журналы и газеты всегда отзывчиво относились ко мне и любезно предоставляли свои страницы моим стихотворениям.

На протяжении длительного времени я от всей души и с большим стремлением изучаю историю, язык и литературу великого, героического, самобытного и талантливого белорусского народа. Никогда не устану восхищаться его гостеприимством, трудолюбием, простотою, большой культурой и душевностью. Этот мужественный народ всегда занимал и впредь будет занимать самое достойное место среди всех народов мира.

От всей души люблю Республику Беларусь и ее замечательный народ, и эта искренняя любовь переживет меня. Я без всякого преувеличения и колебания считаю милую Беларусь своей второй Родиной.

Александр ПУХАЕВ,
осетинский поэт-переводчик.
13 июля 1992 года.

НАВІНЫ

Пасля шматмесячнай цяганіны 25 ліпеня 1992 году зарэгістравана ў аблвыканкаме (пасведчанне № 78) яшчэ адна рэлігійная арганізацыя—Царква сходу Хрыстовага, якая з'яўляецца новай на Беларусі канфесіяй і дзейнічае аўтаномна.

***

На Беларусі ўзнікла чацвёртае польскамоўнае выданне—прыватная газета Аляксандра Прушынскага «Прызмат».

***

У дадатках да беларускамоўнае канадскае газеты «Беларускі голас» «Водгаласах» перадрукаваны шэраг матэрыялаў з «Выбара», у прыватнасці, у № 368 (красавік г. г.)—«Віцебск вітае лідэраў БНФ» Яўгеніі Мальчэўскай і № 369 (чэрвень г. г.)—«Партупея падцягнута, толькі ці будзе замена» Веры Адраджэнскай.

Ю. СЦЯПАНАЎ.

Более 70 лет официальная пропаганда нас убеждала в отсутствии нищеты и бесправия в СССР. Это только у них там на «диком» Западе тьма нищих и бездомных. У нас же «человек проходит как хозяин необъятной Родины своей».

Просящий на фотографии подаяние—это результат бесчеловечной и варварской политики, практиковавшейся на протяжении многих десятилетий в этой стране.

Кааліцыя трох і шлях да выратавання беларускага народа

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

бо яны верылі і спадзяваліся, што светлая будучыня не за гарамі.

Я гартаю першы том Анталогіі беларускага апавядання, які выйшаў яшчэ ў брэжнеўскія часы, калі аб рэпрэсіях стараліся не ўспамінаць. Але прыведзеныя там лічбы застаюцца няўмольнымі. Год смерці: Максім Гарэцкі—1939, Цішка Гартны—1937, Леапольд Радзевіч—1937, Міхась Чарот—1937, Янка Нёманскі—1940, Міхась Зарэцкі—1941, Адам Бабарэка—1938... І гэтыя прозвішчы ідуць адзін за адным побач з амаль аднолькавымі злавеснымі лічбамі.

Нездарма мы, нацыянал-дэмакраты 90-х гадоў, узялі назву—ярлык сваіх папярэднікаў. НДПБ паставіла сваёй мэтай падоўжыць справу, пачатую Алесем Гаруном, Язэпам Лёсікам, Янам Пазьняком і іншымі нацдэмамі 20-х гадоў і выкарыстаць, відаць апошні шанц, які нам дала гісторыя дзеля адраджэння ўжо амаль нежывой беларускай нацыі, а дакладней «жителей Советской Белоруссии», бо надпіс «беларус» ужо не адпавядае неабходным прыкметам нацыі.

І, нарэшце, трэцяя з галоўнейшых акцый бальшавізму—знішчэнне сялянства. Мільёны загінуўшых пад час прадразвёрсткі, дзяржаўнай палітыкі штучнага правакавання голаду, гвалтоўнай калектывізацыі,—і мільёны памяняўшых свае родныя хаты ў 50-я—60-я гады на гарадскія, жабрацкія інтэрнаты, казахстанскую пустыню ды бамаўскія рэйкі... Сяло было тым асяродкам, дзе захоўвалася беларуская нацыя на працягу ўсяго панавання расейскай акупацыі, мейсцам фармавання той жа нацыянальнай інтэлігенцыі, тых жа нацдэмаў. Калі насельніцтва беларускіх гарадоў складалася галоўным чынам з яўрэяў, рускіх і ўжо потым беларусаў, то вёска была царствам беларускасці, жывой крыніцай унікальнага фальклору і багатых традыцый (прывяду, напрыклад, наступны факт: па сюжэтнай разнастайнасці ўсходне-славянскіх чарадзейна-фантастычных казак на першым месцы беларусы—230, на другім—украінцы—187, і ўжо потым руския—144).

Я памятаю, што яшчэ гадоў 20 назад у мястэчку Васілевічы, дзе я заканчваў школу, беларуская мова была жывым інструментам зносін. Цяпер карціна непазнавальна змянілася. Фатальны пералом настаў пасля масавага закрыцця беларускіх школ у 1961 г. Да камунізма, які планаваўся на 1980 год, заставалася не так і многа, а беларуская мова ўсё ніяк не зліваліся з «великим русским языком» і камуністы выдалі тады адну са сваіх магутнейшых герастратаўскіх дырэктыў, вынікі якой мы добра бачым сёння. Які непрыемны асадак астаўляе інтэрв'ю, што гучыць па радыё амаль кожны дзень, калі журналіст звяртаецца да механізатара ці старшыні калгаса на беларускай мове, а той адказвае яму па-расейску, хаця і з вялікім беларускім акцэнтам. І калі раней гэтыя сельскія жыхары імкнуліся гаварыць так, таму што грэбавалі сваёй мужыцкай моваі і імкнуліся падрабіцца пад «гарадскую», то зараз яны ўжо не валодаюць зусім нядаўна гучаўшай мясцовай беларускай мовай—працэс русіфікацыі заканчвае свой пераможны шлях.

Заняпад беларускай вёскі перайшоў мяжу натуральнай эвалюцыі, ужо разбуралася ўся цэласная сістэма ўсяго спрадвечнага ўкладу жыцця і пераемнасці пакаленняў. Самае жахлівае ў гэтай сітуацыі тое, што, адцураўшыся ад сваіх векавых традыцый, мовы і фальклору, беларускі селянін узамен не атрымаў эквівалентнага заменніка. Ён пераняў танную псеўдакультуру Захаду, чужую мову Усходу і п'яную, брыдкаслоўную камуністычную традыцыю. Фактычна, усё гэта прыкметы дэградацыі нацыі. І калі вёска была заўсёды крыніцай, з якой выраслі беларускія пісьменнікі, мастакі, музыкі ці вучоныя, то зараз яна ўжо гэтага не дае. Са знікненнем традыцыйнай беларускай вёскі непазбежна і знікненне ўсяго беларускага этнасу. Няцяжка заўважыць, што гэты этнас трымаецца дзякуючы намаганням невялікай колькасці аматараў, галоўным чынам інтэлігентаў, прычым у значнай частцы гарадскога, а не сельскага паходжання. Цікава, што гэтыя ўкрапленні нацыянальна свядомых беларусаў у велізарным моры грамадства манкуртаў непадпарадкаваны якой-небудзь заканамернасці. Магчыма тут працуе нейкі вышэйшы генетычны закон захавання нацыі, сутнасць якога ў неабходнасці ўдзела кожнай нацыі ў касмічным Божым промысле.

Са сказанага вынікае, што зараз, як паветра, нашым сялянам неабходны дэмакратычныя змены. Ды што там змены. Трэба, па сутнасці, стварыць новую вёску, якая пахавае і назаўсёды выкіне з памяці камуністычны рэжым. Павінен нарэшце спраўдзіцца закон—зямля народу. І вельмі дарэчы паўстала ў наш час такая арганізацыя, як Беларуская сялянская партыя (БСП), мэта якой—адраджэнне беларускага сяла. І гэты працэс павінен быць непарыўна знітаваны з беларускім нацыянальным і духоўным адраджэннем, адзінай плынню, якая ўяўляе сабой працэс станаўлення беларускага народа.

Канец 80-х і пачатак 90-х гадоў нашага стагоддзя сталі пачаткам канца эпохі камунізма на Зямлі. На палітычным небасхіле Беларусі праз шмат гадоў панавання камуністаў упершыню з'явіліся антыкамуністычныя арганізацыі. Першай з іх быў Беларускі народны фронт, які згуртаваў усе маладыя дэмакратычныя сілы спачатку пад сцягам «перабудовы», а потым антыкамунізму, дэмакратыі і нацыянальнага адраджэння. Далейшы працэс палітычнага выспявання беларускага грамадства характарызаваўся ўзнікненнем шэрагу партый, якія аб'ядноўвалі людзей ужо не толькі па прыхільнасці да дэмакратыі, а і па больш дыферэнцыраваным інтарэсам. Але, калі ў іншых рэспубліках партыі пачалі расці як грыбы пасля дожджыка—у Літве іх зараз каля 15, у Грузіі прыблізна 30, у Польшчы і Расіі больш за 100,—то на Беларусі зараз зарэгістравана толькі 5 партый. Акрамя трох згаданых партый, у нас існуюць сацыял-дэмакраты (БСДГ) і аб'яднаныя дэмакраты (АДПБ). Я б азначыў галоўную рысу гэтых дзвюх апошніх партый—іх інтэрнацыянальны характар. Гэта галоўнае адрозненне ад тройкі НДПБ—ХДЗ—БСП (НХС—нацыяналы-хрысціяне-сяляне). Сапраўды, сацыял-дэмакратыя—шырока распаўсюджаны рух, асабліва ў краінах, якія мы доўга называлі капіталістычнымі. АДПБ—партыя ліберальнага накірунку, ідэі якога трывала прыжыліся ў многіх заможных краінах.

Кааліцыя трох партый НХС, што была нядаўна ўтвонана, не выпадковая з'ява і стала важным крокам да кансалідацыі дэмакратычных сіл. НХС нясе адказнасць за лёс беларускага народу і абумоўлена жорсткай рэальнасцю—гаротным становішчам беларускага народа, якое праявілася як у матэрыяльнай сферы, так і ў інтэлектуальнай, якая адметна,—што больш страшна,—бездухоўнасцю і маральнай дэградацыяй. Акцэнт на духоўны аспект праблемы зроблены невыпадкова. Матэрыяльнае становішча паправіць магчыма заўсёды, а скалечаную душу—можна ўжо і не выратаваць. З беларускай нацыяй здарылася як раз найгоршае: нашыя набыткі вядомыя—нацыянальны нігілізм, антыхрыстава філасофія і адзіны, так званы каўбасны інтарэс. Калі параўнаць нас з суседнімі нацыямі—летувісамі ці ўкраінцамі, то гэтае параўнанне яўна будзе не на нашу карысць. Нізкі ўзровень духоўнасці непасрэдна звязаны і з такой з'явай у нашым асяроддзі, як нізкі ўзровень палітычнай культуры, ці наогул апалітычнасць. Пасля таго, як партыйна-дзяржаўныя мафіёзныя структуры скінулі сваю ідэалагічную афарбоўку, высветлілася, што КПСС—КПБ была фактычна не партыяй, а дзяржаўным механізмам, без якога нашае сацыялістычнае грамадства існаваць не можа. І разбурэнне сацыялістычнага ладу, пераход да рыначных зносін—немагчымыя, пакуль згаданыя мафіёзныя структуры не будуць зліквідаваныя. А зрабіць гэта будзе вельмі цяжка, бо складаліся яны не год, не два і, нават, не адно пакаленне людзей.

Зараз многія палохаюцца рэферэндуму за адстаўку Вярхоўнага Савета. А між тым, гэта толькі першы крок у накірунку да ломкі старых структур. Не толькі ВС трэба мяняць. Многа цяжэй будзе ісці працэс абнаўлення на сярэднім і асабліва цяжка на ніжнім узроўнях урадавых арганізацый і мясцовых Саветаў. Гэты працэс зойме не адзін год і, магчыма, спатрэбіцца шэраг рэферэндумаў як лакальных, так і агульнадзяржаўных.

У гэтай складанай палітычнай сітуацыі вялікая адказнасць кладзецца на новаўтвораныя партыі. Ім наканавана несці свой крыж у нялёгкай барацьбе з бальшавізмам, які яшчэ доўга будзе праніцаць усе сферы нашага грамадства і нас саміх. Утварэнне кааліцыі НХС дасць магчымасць аб'яднаць намаганні кожнай з уваходзячых у яе партый у стварэнні агульнай праграмы выхаду з крызісу, у стварэнні новай эканомікі і ажыццяўленні галоўнай мэты—адраджэння беларускага і іншых народаў Беларусі, інтэлігенцыі, сялянства і ўсіх працоўных.

Адзначу, што такая структура, як НХС, дапаўняе і ўзбагачае БНФ, мэты і задачы якога ляжаць у той жа плоскасці, што і ў кааліцыі. Спосабы і шляхі нашых праграм (НХС і БНФ) могуць быць рознымі, але вынік—стварэнне дэмакратычнай беларускай нацыянальнай дзяржавы—павінен быць агульным.

Анатоль АСТАПЕНКА,
старшыня НДПБ.

ПОЛАЦКІЯ ЧЫТАННІ

Рэдакцыя публікуе рэкамендацыі навукова-практычнае нарады «Полацкая акадэмія і актуальныя праблемы нацыянальнае культуры».

6—7 чэрвеня 1992 года — горад Полацак

З нагоды выключнае ролі Полацка й Полаччыны ў станаўленьні беларускае дзяржаўнасьці і разьвіцьці нацыянальнае культуры, удзельнікі навукова-практычнае нарады «Полацкая акадэмія і актуальныя праблемы нацыянальнае культуры» лічаць **неабходным:**

1. Зрабіць Полацкія чытаньні штогадовымі, прысьвячаць іх памятным датам і актуальным праблемам разьвіцьця беларускае культуры.

2. Стварыць на аснове нацыянальнага навукова-асьветніцкага цэнтра імя Францішка Скарыны працоўную групу для распрацоўкі канцэпцыі нацыянальна-культурнага адраджэньня Полацка. Прасіць улады вырашыць пытаньне аб фінансаваньні яе дзейнасьці.

3. Працягваючы традыцыі Полацкае акадэміі стварыць на яе пляцоўцы ў Полацку вышэйшую навучальную ўстанову гуманітарнага тыпу.

4. З мэтай забесьпячэньня больш дасканалага вывучэньня беларускае культурнае спадчыны, інтэграцыі яе ў эўрапейскі кантэкст аднавіць традыцыю стварэньня клясічных гімназіяў і клясічных аддзяленьняў унівэрсітэтаў з вывучэньнем старажытных моваў.

5. Стварыць у Полацку аддзел гісторыі беларускага кнігадрукаваньня Нацыянальнага навукова-асьветніцкага цэнтра імя Францішка Скарыны.

6. На аснове друкарні імя Францішка Скарыны стварыць у Полацку рэгіянальнае дзяржаўнае выдавецтва, якое б выдавала гістарычную і мастацкую літаратуру. Аднавіць завядзёнку друкаваньня Полацкіх літаратурна-гістарычных альманахаў. У бліжэйшы час выдаць творы М. К. Сарбеўскага, Сімяона Полацкага, выкладчыкаў Полацкае акадэміі.

7. Падтрымаць ініцыятыву грамадзкасьці горада аб вяртаньні вуліцам горада гістарычных назваў, наданьні ім іменаў дзеячоў культуры Полаччыны.

8. Стварыць у Полацку музэй гісторыі горада.

9. Падтрымаць ініцыятыву аб стварэньні на аснове дзіцячае мастацкае школы мастацкага ліцэя.

10. Падтрымаць ідэю стварэньня нацыянальнае тэатральнае трупы ў Полацку.

11. Зьвярнуць асаблівую ўвагу адпаведных установаў на неабходнасьць захаваньня аўтэнтычнага выгляду храмаў і іншых помнікаў архітэктуры і навакольнага асяродзьдзя пад час іх аднаўленьня.

12. Прасіць Полацкі і Навапалацкі гарсаветы ўвесьці штатныя адзінкі інспэктараў па наглядзе за ажыцьцяўленьнем законаў аб мове і культуры.

13. Прасіць Полацкі гарсавет і Полацкі райсавет з нагоды ўшанаваньня памяці мастака Івана Хруцкага:

—рэканструяваць мейсца пахаваньня мастака;

—усталяваць на мейсцы маёнтка Хруцкіх у Захарнічах памятны знак;

—надаць дзіцячай мастацкай школе імя І. Хруцкага.

Что волнует общественность

РАЗЫСКИВАЮТСЯ ОЧЕВИДЦЫ

Прокуратурой Республики Беларусь в процессе расследования уголовного дела по факту смерти Баранова А. А. установлены факты применения сотрудниками Витебской отдельной роты милиции специального назначения (ОРМСН), в обиходе именуемой ОМОН, причастными к смерти Баранова А. А., силы и специальных средств в виде резиновых палок к ряду других граждан.

В частности, в материалах уголовного дела имеются показания о нанесении сотрудником ОРМСН 30 декабря 1991 года в ресторане «Ветразь» удара резиновой палкой девушке в белой одежде, сидевшей за столом.

В ходе следствия получены также данные, что синяк под глазом у сотрудника ОРМСН, якобы посаженный ему Барановым А. А. при оказании сопротивления, на самом деле нанесен другим сотрудником ОРМСН, чтобы оправдать примененное к Баранову А. А. насилие. По данным следствия нанесение сотрудниками ОРМСН ударов Баранову А. А. происходило в ночь с 24 на 25 января 1992 года возле дома № 13 по ул. Суворова, а нанесение удара по лицу сотруднику ОРМСН под аркой дома возле Октябрьского РОВД г. Витебска, последнее, возможно наблюдала проходившая мимо девушка.

Прошу очевидцев происшедшего с Барановым А. А. и сотрудниками ОРМСН, указанных девушек и иных лиц, которые полагают, что сотрудниками ОРМСН сила и спецсредства были применены необоснованно, а также других лиц, располагающих информацией по указанным вопросам, обратиться в прокуратуру по адресу: гор. Витебск, ул. Жесткова, 14-а, каб. 8, тел. 5-82-15 или гор. Минск, ул. Интернациональная, 22, каб. 210, тел. 26-43-67.

Следователь по особо важным делам при Генеральном прокуроре РБ старший советник юстиции

А. Ф. Рассолько.

З перамогай, шаноўныя спадары!

На старонках нашай газеты (№ 13 от 8.07.92 г.) паведамлялася аб барацьбе бацькоўскай грамадскасці і настаўнікаў за існаванне СШ № 13.

Прыемна інфармаваць нашых чытачоў, што СШ № 13 г. Віцебска прымае вучняў у 1—11 класы на новы навучальны год.

Даведкі па тэлефонах: 4-73-87, 4-88-19.

Г. ХРОМАЎ.

ВІЦЕБСК З ВЫШЫНІ ПТУШЫНАГА ПАЛЁТУ — Фотаэцюд.

НЕ ТОЛЬКІ ЦЫТАТЫ

З беларускай газеты на Беласточчыне:

«Лічылі мы таксама натое, што, калі паўстане беларуская дзяржава, падтрымае яна нас ужо толькі сваім існаваннем, а і дыпламатычнымі дарогамі яе ўраднікі спрабуюць арыентавацца, як жывуць беларусы за межамі рэспублікі. Доўга і з нецярплівасцю большай, чым беларусы ў рэспубліцы, чакалі мы таго дня, калі ў Менску над будынкамі дзяржаўных установаў пакажацца бел-чырвона-белы сцяг, а міністры, пісьменнікі, ураднікі, журналісты і настаўнікі загавораць па-беларуску. І паўстала быццам незалежная Беларусь, сцяг, як трэба, вісіць над парламентам, і нават некаторыя міністры мовяць на роднай мове, аднак у нашай сітуацыі тут нічога не змянілася. Быў у Польшчы прэм'ер-міністр Кебіч, міністр замежных спраў Краўчанка, міністр асветы Гайсёнак, віцэ-міністр культуры Рылатка. Што ўразіла шмат беларусаў у гэтых палітыкаў —гэта закамплякселасць перад палякамі, амаль нулявое разуменне праблемаў беларускай меншасці ў Польшчы і фармалізм у адносінах да сваіх суродзічаў. Пасля гэтых візітаў шмат людзей патраціла нават надзею на якія-кольвек змены».

«Паміж ілюзіяй і абсурдам», Яўген Мірановіч, «Часопіс», чэрвень 1992 г.

Ад «Выбара»: Цікава, ці змянілася думка беларусаў на Беласточчыне пра нашых урадоўцаў пасля візіту туды сп. Шушкевіча і іншых кіраўнічых асоб з Беларусі?

З польскай газеты на Беларусі:

«Быў яшчэ вельмі непрыемны момант, калі адбыўся ў Маскве путч. Марозаў выклікаў усіх ксяндзоў на інструктаж і сказаў:

«Я ўжо разлічыўся з айцом Янушам, а цяпер усім вам пакажу, што такое савецкая ўлада. Мы перастанем з вамі гуляць».

Дзіўная аднак гульня лёсу: путч праваліўся, аднак бачна, што «джэнтльмен» мае нейкую падтрымку, бо інакш павінен быў бы за гэтую дэманстрацыю сталінізму вылецець у сваю родную вёску за Маскву».

«Божае Цела ў Віцебску і Менску».

Аляксандр Прушынскі, «Прызмат» № 1.

Ад «Выбара»: Марозаў Мікалай Мартынавіч—упаўнаважаны рады па справах рэлігій Віцебскага аблвыканкама.

Весёлый глобус

—Скажите откровенно, доктор, что со мной?

—Во-первых, вам надо похудеть на двадцать килограммов, во-вторых, ваша внешность улучшится, если вы откажетесь от румян и губной помады, и в-третьих, я художник, а врач живет по соседству.

* * *

—Сыночек, ты знаешь, куда я дела адрес тети?

—Ну если ты не можешь его найти, то напиши тете, чтобы она его прислала.

Увага: конкурс

Зараз у рэспубліцы адбываецца конкурс на лепшы варыянт дзяржаўнага гімна.

Рэдакцыя атрымала ад нашага пастаяннага чытача варыянт гімна з просьбай апублікаваць.

Там, дзе сцішыла бег свой
галактыка зорная,
на блакітнай планеце
пад назвай Зямля,
ёсць у цэнтры Еўропы
краіна азёрная—
то жыве Беларусь
дарагая мая.

Прыпеў:
Беларусь, чараўніца мая
сінявокая,
песню гэтую сэрцам гарачым
пачуй!
Дзеля шчасця людскога і
сэнсу высокага
век змагайся за Мір, век жыві
і працуй!

Чысты сцяг над табой,
нібы белая лілія,
і палоска зары
чырванее на ім.
Герб твой слаўны—«Пагоня».
Рэспубліка мілая,
Мы нікому пакрыўдзіць
цябе не дадзім!

Прыпеў.
Праз пякучыя слёзы
і мукі бязлікія
беларускі народ
цяжкі крыж свой пранёс!
Мы свабоднымі сталі
і справы вялікія
будуць нам асвятляць,
нібы сонейка, лёс.

Прыпеў.

Анатоль КАРЧЭЎСКІ, інжынер тэлезавода, сябра БНФ.

Наступны нумар газеты выйдзе 26 жніўня 1992 г.

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Віцебскі гарадскі клуб выбаршчыкаў «За дэмакратычныя выбары»

В. а. галоўнага рэдактара Барыс ХАМАЙДА

Мастак **Р. Клікушын.**
Фатаграфіі **М. Шмерлінга.**
Адрас рэдакцыі: 210601, м. Віцебск, вул. Гогаля, 17, тэл. 37-35-06, 37-28-44.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор ды дакладнасць пададзеных фактаў, цытатаў, гаспадарча-статыстычных даных, уласных іменаў, геаграфічных назваў і іншых звестак. А таксама за тое, што ў матэрыялах пададзены звесткі, якія з'яўляюцца дзяржаўнай ці спецыяльна ахоўваемай законам таямніцай.

Рэдакцыя можа апублікаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункт гледжання аўтара.

Рукапісы не вяртаюцца й не рэцэнзуюцца.

Бягучы рахунак рэдакцыі № 200700962 у Віцебскім камерцыйным банку («Віткамбанк»). Код (МФО) банка 150801701.

Газета набраная і надрукаваная афсетным спосабам у Віцебскай узбуйненай друкарні ім. Камінтэрна: г. Віцебск, вул. Шчарбакова-Набярэжная. 6.

Паліграфісты: **В. Карунас, Л. Волкава, Л. Драздова, А. Каспаровіч, Д. Малышаў, Б. Платоўскі.**

Нумар падпісаны да друку 11.08.1992 г. у 17.15
Наклад 2500 экз.

Цана 1 рубель

Объявление

Занимаюсь частной юридической практикой.

Прием в конторе по адресу: г. Витебск, ул. Чкалова, 11 с 14.30 до 18.00, кроме выходных дней. В остальное время (утром и вечером) звонить по телефону 1-76-26.

БАЛАНДОВ К. И.